

LA PRODUCCIÓ D'HORTALISSES AL MARESME

Josep Montasell i Dorda
Enginyer tècnic Agrònom

Toni Canal

La pesolera.

INTRODUCCIÓ

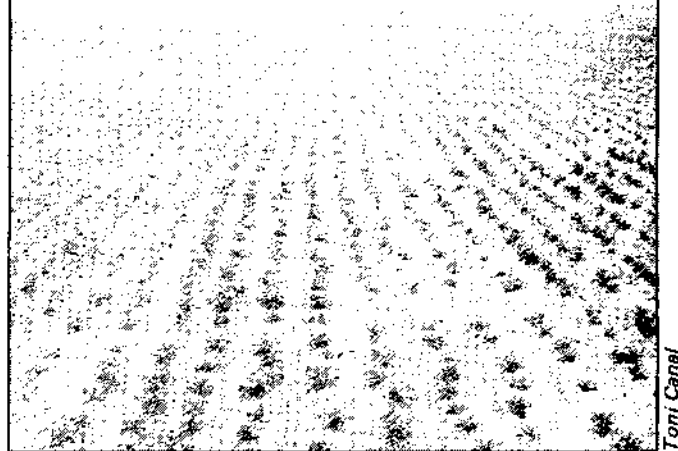
El Maresme és una de les quatre grans zones d'agricultura intensiva del litoral català —amb el Delta de l'Ebre, el pla de del Llobregat i l'Empordà— que, sense ésser avui una comarca eminentment agrícola, tothom sap dels seus conreus i la capacitat dels pagesos en la constant evolució cara a cercar nous conreus més rendables i adaptats a les característiques geogràfiques i climàtiques comarcals, així com en aplicar noves tècniques per tal d'obtenir més productivitat i aprofitament dels recursos naturals que la zona ofereix i que cal aprofitar al màxim i de manera racional, ja que alguns com l'aigua són limitats i escassos.

Les cinc sèries. Mataró.

Toni Canal

Com a dades històriques i sense entrar en profunditat, però que demostren la capacitat d'evolució que ha tingut des de sempre la pagesia del Maresme, podem mencionar que en els segles XVI, XVII i menys en el XVIII el cereal era el conreu bàsic, si bé en els segles XVII i sobretot el XVIII es va substituir aquest conreu pel de vinya, fet d'una gran importància econòmica, ja que d'una producció bàsicament per a l'autoconsum com era el cereal es passa a un conreu comercial com és el vi i els aiguardents. També s'incrementa l'horta i el garrofer. Durant el segle XIX els conreus al Maresme eren el taronger, el llimoner i el garrofer a més de les vinyes, exportant agris a Europa. A final del segle XIX hom a inicia la producció de patates primerenques que el 1905 s'exporten als mercats anglesos i francesos.

Camp de patateres.

Cultiu d'enciams.

Durant el segle XX els antics cítrics, garrofers i bona part de les vinyes han donat pas a conreus més intensius com són les hortalisses i les flors. El conreu floral s'inicia d'una manera seriosa i important l'any 1925 amb la introducció de les tècniques del conreu del clavell procedent d'Itàlia. Al voltant dels anys 60 el conreu floral deriva cap a altres espècies com són la rosa, el gladiol etc., adquirint en aquests anys una importància notable el conreu forçat amb túnels i hivernacles, que no sols s'aplica al conreu floral sinó també a l'hortícola amb tomàquets, pebrots, enciams, ... Actualment l'evolució està en una intensificació i forçat de certs conreus hortícoles amb la recerca de noves espècies florals i la producció de plantes ornamentals.

No podem oblidar, l'evolució de la zona central de la comarca en la qual la vinya és desplaçada paulatinament pel conreu de pèsols i patates, conreades entre linies de ceps, per acabar finalment per arrencar les vinyes i dedicar-se al conreu de maduixots constituint actualment un monoconreu en pobles com Sant Pol, Calella, Canet, Sant Cebrià de Vallalta i Sant Iscle de Vallalta.

Els pèsols de Sant Pol (avui ja no n'hi ha) i Argentona, les cebes i les patates primerenques de Mataró, els enciams de Pineda i Santa Susanna, els maduixots de Calella, els clavells de Vilassar de Mar, tothom els coneix, almenys pel seu renom que en alguns casos ha traspasar les fronteres de l'Estat Espanyol (recordem les MATARO POTATOES). No hem d'oblidar el vi d'Alella protegit amb la denominació d'origen ALELLA).

LA PRODUCCIÓ D'HORTALISSES AL MARESME

El conreu d'hortalisses és el que més superfície llaurada ocupa a la comarca, 2.981 Hes. les quals representen el 63 per cent del total de la superfície conreada.

Es un conreu intensiu on es realitzen dues o tres collites per unitat de superfície durant l'any. Aquest conreu s'està

intensificant més amb la introducció de les tècniques del forçat, en especial protegint les plantes amb cobertes, ja sigui túnels o hivernacles, per tal de poder oferir produccions fora de l'època normal a l'aire lliure i poder aprofitar preus millors en els mercats. La superfície coberta s'estima pels voltants de les 50 Hes., cosa que és encara un percentatge petit. Les proteccions en la seva majoria són d'estructura de fusta de castanyer i coberta de polietilè, darrerament s'està incrementant les estructures metàl·liques.

DISTRIBUCIÓ DELS DIFERENTS CONREUS D'HORTICULTURA

Patates	1.000 Hes.	Coliflor	180 Hes.
Tomàquets	800 Hes.	Pèsols	150 Hes.
Mongetes	600 Hes.	Cebes	100 Hes.
Enciams	600 Hes.	Bledes	60 Hes.
Apis	200 Hes.	Espinacs	40 Hes.
Cols	200 Hes.	etc.	

Font: Servei d'Extensió Agrària de la Generalitat de Catalunya. Oficina de Mataró.

Els conreus base per un gran nombre d'explotacions hortícoles són dos: la patata i el tomàquet, ambdós en plena crisi de rendabilitat, en especial el primer. La patata ocupa el període del 20 de Desembre al 15 de juny i el tomàquet l'espai comprès entre l'estiu i la tardor. Són dos conreus complementaris; era normal en les rotacions de la comarca plantar tomàquets darrera de patateres aprofitant les immillorables condicions en què quedava el sòl després del conreu del tubèrcul.

La patata està, però, en plena regressió motivada pels descensos constants dels preus de venda, de la producció i l'encariment de les llavors. El tomàquet presenta greus dificultats de comercialització en els mesos de juliol i agost, cosa que ha motivat un increment de la superfície coberta per avançar la producció al mes de maig-juny o, al contrari, fer les plantacions de tal manera que les produccions siguin de setembre-octubre. Són aquestes dues èpoques les que darrerament es presenten amb una millor situació de mercat.

Un conreu que s'ha incrementat en superfície conreada és l'api, cosa motivada especialment perquè una zona important de producció, el Baix Llobregat, ha sofert una davallada d'oferta al mercat que, en part, és coberta per les produccions del Maresme.

L'ajuda tècnica realitzada pel SEA (Servei d'Extensió Agrària, avui depenent de la Generalitat de Catalunya), orientant el pagès en els adobats, aplicació de noves tècniques culturals, introducció de noves varietats adaptades a les exigències d'època i producció, etc. ha fet que, en especial en el tomàquet, s'incrementés de forma notable la producció Kg/m. quadrat.

Toni Canal

Toni Canal

EVOLUCIÓ DE LA PRODUCCIÓ MITJA DEL TOMÀQUET EN HIVERNACLE EN KG/m².

ANY	Producció Kg/m ²
1973	7.230
1974	7.500
1975	7.700
1976	8.300
1977	7.620
1978	7.760
1979	8.300

Font: SEA. Oficina de Mataró.

Toni Canal

La patatera.

Cultiu d'apis. Els tronxos o caluixos són la part més estimada de la planta i hom els guarda de la llum, mitjançant les bosses negres per tal que esdevinguin blancs.

EVOLUCIÓ DE LES VARIETATS PLANTADES EN CONREUS SOTA HIVERNACLE

ANY	VARIETAT	CARACTERÍSTIQUES
1969	Fornaise	Tipus tomàquet canari.
1971	Monfavet 63/4 Monfavet 63/5 Monfavet 63/18	Tomàquets rodons, tamany mig. Aptes per a conreu protegit. El 63/4 és el més primerenc.
1973	Pyros	Tomàquet rodó fruits grans. S'introdueix pel seu calibratge més gran que el Monfavet, però es rebutja posteriorment per ésser tardà.
1976	Quator Luca Lucy	Varietats semblants al Monfavet 63/4 però resistents al virus.
1979	Quator	Aquesta varietat va substituir el Monfavet 63/4 convertint-se aquestes dues varietats en les que predominen en les explotacions.

Totes les varietats són híbrides.

Font: SEA. Oficina de Mataró.

EVOLUCIÓ DE LES VARIETATS PLANTADES EN CONREU A L'AIRE LLIURE

ANY	VARIETAT	CARACTERÍSTIQUES
	Holandès (Pla)	Tomàquets aplastats, primerencs presentant molts fruits deformats. No híbrid.
	Palosanto (St. Pierre)	Fruit rodó, gros. No és híbrid.
	Pometa	Fruits rodons i aplastats, coloració contrastada. No és híbrid.
1974	Pyros	Fruits rodons, més grans que el palosanto. Es un híbrid.
1975	Montecarlo	Semblant al Pyros però resistent a certes malalties d'arrel. Es híbrid.
1977	Flamingo	Tenen fruits com el Pyros però són més primerencs. Són híbrids.
	Fandango	
1978	Carmello GC-204	Productius. Resistents a malalties. Són híbrids.
	Tango	

Font: SEA. Oficina de Mataró.

LA PATATA, UN CONREU EN RECESSIÓ

El Maresme, i en concret Mataró, havia tingut al llarg del present segle i a les darreries de l'anterior una gran producció de patates amb una gran anomenada internacional. Els tubèrculs de la comarca eren exportats a les darreries del segle XIX a Perpinyà i Montpeller per iniciar-se a l'any 1905 l'exportació al mercat anglès que és el que actualment encara s'està exportant.

Les varietats que tradicionalment es fan són la "Royal Kidney" i la "Etoile de Leon"; varietats que produeixen patates de calibratge mitjà que són les que el mercat anglès vol. També s'han fet exportacions de la varietat "Claustar" però aquesta necessita una selecció prèvia ben feta ja que el tamany mig dels tubèrculs és gros.

Des de l'any 1932 Mataró comercialitza les seves patates amb la denominació d'origen "Mataró Potatoes". En l'actualitat els grans competidors de les patates de Mataró en el mercat anglès són Xipre, Itàlia, Egipte i Grècia com a països estrangers i com a zones de l'Estat Espanyol que presenten les seves produccions en la mateixa època tenim a Mallorca i València especialment.

La campanya d'exportació s'inicia als voltants del 25 d'abril i dura aproximadament un mes. La producció durant

aquest període oscil·la entre 20 i 22.000 Kg./Ha. que representen un 12 per 1 (12 kg. collits per cada kg. sembrat): la campanya per mercat "nacional" s'inicia generalment més tard, comprnent el període que va des de maig a juny. Com més es tarda a realitzar la recol·lecció, major serà la producció per Ha. oscil·lant durant aquest període entre 30-25.000 Kg./Ha., cosa que representa el 18-20 per 1.

Hom estima que la producció actual de patates al Maresme està pels voltants de les 30.000 tones de les quals l'exportació representa un 10-12 per cent. Exportació que està en constant descens.

ELS CICLES DE CONREU

Per cicle entenem el període en què és possible el conreu d'una planta en un determinat lloc. El cicle comprèn l'espai de temps transcorregut des del moment de la sembra o plantació fins que s'ha realitzat la recol·lecció.

Els cicles que representem són de tipus mig ja que depenen especialment de les condicions climàtiques del lloc. Evidentment ens referim a conreus a l'aire lliure. En conreu forçat les coses ja canvien encara que hi ha limitacions (Hores de llum, temperatures, etc.)

TIPUS DE CONREU	TEMPS DE SEMBRA O PLANTACIÓ	TEMPS DE COLLITA
Faves	d'Octubre a Novembre	de Maig a Juny
Pèsols	d'Octubre a Novembre	d'Abril a Maig
Mongetes tendres	de Març a Juliol	60 dies a partir del de sembra
Mongetes gra	de Març a Juliol	90 dies a partir del de sembra
Patates	de Desembre a Gener	Maig (zones càlides)
	Març	Juny (zones mitges)
	Abril	Agost (zones fredes)
	Agost	(de Novembre a Desembre)
Tomàquets	Març	Juliol, més de 90-100 dies
Albergínies	Març	Juny, més 100-120 dies
Pebrots	Març	Juny, més 120 dies
Enciam "trocadero"	Setembre	de Desembre a Febrer
Enciam romà	Febrer	Agost, més 40-60 dies
Escarola	Febrer	Agost, més 40-60 dies
	Febrer	Octubre, més 70-90 dies
Melons	Abril	Maig, més 90-100 dies
Ceba (directa)	d'Agost a Setembre	Abril
Ceba trasplantada	Octubre	de Març a Abril

La carxofera.

LA ROTACIÓ DE CONREUS

Definició: Es la disposició d'una successió periòdica de conreus diferents per una sèrie de motius determinats.

Causes que justifiquen la rotació de conreus:

A. De tipus econòmic:

- Profunditat de les arrels per un millor aprofitament dels aliments.
- Aprofitament dels diferents micro i macro-elements nutritius o pel contrari per un exhauriment d'un d'ells.

Macroelements

N, P, K, Ca

Microelements

Fe, S, Mg, Zn, Mn, B, ...

- Per introduir plantes que millorin el sòl.
Millora directa: les lleguminoses, llevat del cacauet, milloren el sòl en N.
Millora indirecta: Certs conreus exigeixen molts adobats orgànics beneficiant els conreus que es facin posteriorment. Les patates, els naps, el blat de moro... volen un sòl ben afemat.
- B. De tipus patològic:
 - Sensibilitat a fongs o bacteris específics.
 - Augment de poblacions de nematodes o insectes.
 - Segregació de toxines.
- C. De tipus socio-econòmic:
 - Distribució del treball al llarg de l'any.
 - No dependre del mono-conreu.
 - Millor aprofitament del terreny.
 - Millor aprofitament de la maquinària.
- D. De tipus climàtic:
 - Sensibilitat a les baixes temperatures o a les altes.
 - Factor llum. Plantes de dia llarg, indiferent i curt.
 - Règim pluviomètric al llarg de l'any.

Tipus de rotacions:

- De secà: pluges inferiors a 400 l./m² any.
S'aplica rotació amb 2 guarets o un.
Conreus base són: blat, ordi. En alguns casos: Avena i cibada.
Pluges entre 400-500 litres/m² any.
S'aplica un conreu per any. Conreus base: blat, ordi, cibada, avena.
Pluges de 600 a 800 litres/m² any.
S'apliquen una sèrie de conreus que permeten poc descans a la terra. Conreus base: blat, esparceta, naps, userda, veça-avena, ordi, etc.
Pluges de 800 o més litres/m² any.
Conreus base: naps, userda, blat, veça-avena, patates, ordi, blat de moro, faves, trèvol, etc.
- De regadiu: En aquestes és indistint el règim pluviomètric ja que l'aportació de les aigües es fa de forma artificial.
De regadiu ferratgera: mateixos conreus que la de secà de pluges superiors q 800 litres/m².
De regadiu hortícola-ferratgera. Els mateixos conreus que l'anterior més conreus d'horta com poden ésser patates, mongetes, faves, enciams, etc. Es realitza en llocs on l'activitat hortícola es comparteix amb la ramadera.
De regadiu hortícola. Es la més intensiva. Permet tot tipus de conreu hortícola i tan sofisticat com es vulgui.
De regadiu de floricultura.

Un exemple de rotació hortícola pot ésser:

TIPUS DE CONREU	DURADA	SEMBRA O PLANTACIÓ
Pèsols	de Novembre a Maig	Sembra
Enciams	de Juny a Agost	Sembra
Coliflor	d'Agost a Novembre	Plantació
Pastanaga	de Gener a Maig	Sembra
Cogombre	de Juny a Agost	Sembra
Enciams	d'Agost a Octubre	Plantació
Faves	d'Octubre a Abril	Sembra
Melons	de Maig a Agost	Sembra
Col	de Setembre a Febrer	Plantació
Patata	de Febrer a Octubre	Plantació
Apis	de Juliol a Octubre	Plantació
Escarola	de Novembre a Gener	Plantació
Tomàquet	d'Abril a Agost	Plantació
Ceba	de Setembre a Novembre	Plantació

Es una rotació de conreus per sis anys.

DISTRIBUCIÓ DE LES ZONES PRODUCTORES D'HORTALISSES AL MARESME

Les zones productores d'hortalisses corresponen a les poblacions properes a la Riera d'Argentona i al Riu Tordera. Són zones clarament definides que estan en constant evolució cap a una intensificació dels conreus amb la utilització de túnels o hivernacles o transformant-se en nous conreus com són els de la flor tallada i, en algun cas, planta ornamental.

L'hortalissa extensiva a l'aire lliure té un futur molt limitat a certes produccions comercialitzades directament pel pagès en mercats locals propers a l'explotació.

La distribució de la superfície conreada dedicada a hortalisses és la següent.

La favera.

ZONA TORDERA

Tordera	275
Palafolls	350
Malgrat	460
Santa Susanna	180
Pineda	230
Hes. 1.495	

ZONA CENTRAL

Calella	10
S. Pol	30
S. Cebrià	25
S. Iscle	15
Canet	3
Arenys de Munt	90
Arenys de Mar	90
Hes. 263	

ZONA RIERA ARGENTONA

Mataró	400
Dosrius	25
Argentona	250
Cabrera de Mar	280
Hes. 955	

ZONA MARESME SUD

Cabrils	20
Vilassar de Dalt	15
Vilassar de Mar	20
Premià de Mar	25
Premià de Dalt	35
Teià	15
El Masnou	1
Alella	2
Tiana	40
Hes. 173	

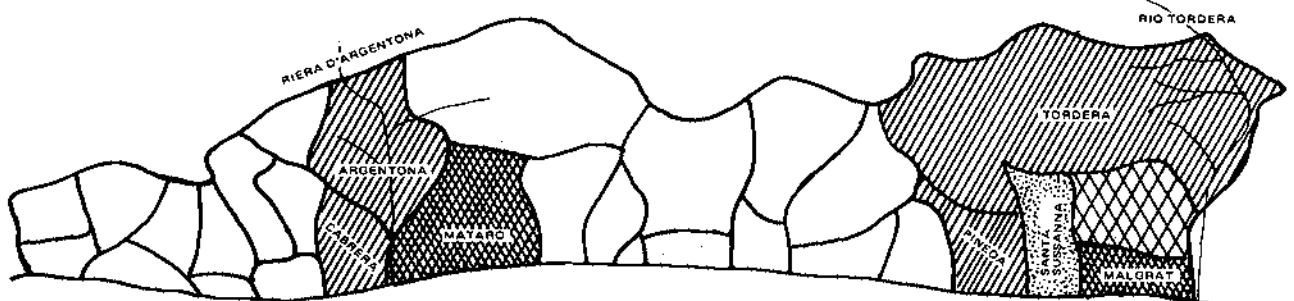
ALTRES

Caldetes	2
S. Vicenç de Montalt	45
Llavaneres	40
Mongat	5
Orius	3
Hes. 95	

TOTAL Hes. 2.981

Són significatives com a poblacions hortícoles Malgrat de Mar, Mataró, Palafolls, Cabrera de Mar.

POBLACIONS PRODUCTORES D'HORTALISSES

-400 Hes.

300-399 Hes.

200-299 Hes.

100-199 Hes.

-100 Hes.